

6306

Մ. ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

ԿՈՄՍՈՄՈՒՆԻՅԱՆ

ՀԱԿԱԿՐՈՆԱԿԱՆ
ԿՈՄԵԴԻԱ

891.99

Դ-26

ԹԻՖԼԻՍ—1930

891.99

7-26

Մ. ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ

22 JUN 2007

19 NOV 2021

Կ Ո Մ Ս Ո Մ Ո Ն

Հակահրահական կոմիտեի 2 գործադ.

6306

ԹԻՖԼԻՍ—1930

17200-58

Գրանցված 59:

Պատկեր 906:

Տրամ 2000:

Թիֆլիս, ժ. Տ. Գ. Խ. Պոլ. Տեխի 6-դ սպ.: Կրթական փ. № 3:

Կ Ո Մ Ս Ո Մ Ո Ւ

Հակակրոնական կոմեդիա 2 գործողությամբ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

1. ՈՀԱՆ — ապեր (60 տ.):
2. ԽԱՆՈՒՄ — սրա կինը:
3. ԱՐՏՈ — սրանց թոռները--
4. ՅՈՂԻԿ — կոմյերիտականներ:
5. ՋԱՌՆԻՇԱՆ — սրանց մայրը:
6. ՏԻՐԱՅՈՒ ԲԱՂԴԱՍԱՐ:
7. ՋԱՎԱՀԻՐ — սրա հարսը:
8. ՍԱՔՈ — բռունցք:
9. ԳԱՐՍՈ — վաշխառու:

Առաջին գործողությունը:—Գյուղական տան սենյակ (վնչ խրճիթ). աջ կողմից մուտքի դուռ. դիմացի պատին փոքրիկ պատուհան. ձախ պատի տակ թախտ—վրան կարպետ և մութաքաներ: Թախտին թինկը տված նստած և Ոհան-ապերը, չիբուխը ձեռին: Վարագույրը բացվում և, Ոհանի կին—պառավ Խանումը մի բոպե ընդհատելով իլիկ մանելը, լուսամուտից դուրս և նայում, վորտեղից լավում և կոմյերիտականների խմբի «Ինտերնացիոնալ» յերգը: Խոսակցության միջոցին Խանումը շարունակ իլիկ և մանում:

Յերկրորդ գործողությունը—Նույնպիսի մի սենյակ, յերկու լուսամուտով, վորոնք ծածկված են վարագույրներով: Թախտի վրա զցած և խալիչա (գորգ), վորի վրա նստած և տիրացու Բաղդասարը և ակնոցներն աչքին (ծերունիների պես քթին դրած) լրագիր և կարդում: Այս սենյակն առաջին գործողության սենյակից տարբերվում և մի քիչ իր ճոխությամբ: Սենյակի մի անկյունում դրված և սեղան—տաբուրետներով:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

Տես. I.

ՈՀԱՆ ՅԵՎ, ԽԱՆՈՒՄ

Վարագույրը բացվում և—բեմի յեսեվից լավում և «Ինտերնացիոնալ»-ը:

ՈՀԱՆ—Ախճի Խանում, այ ախճի... (հագում և):

ԽԱՆՈՒՄ—(Յերեսը դարձնում և դեպի Ոհանը) Հը', Խնչ ես ասում:

ՈՀԱՆ—Ի՞նչ ես կպել ետ լիսամուտիցը:

ԽԱՆՈՒՄ—Թամաշա յեմ անում, թե վոնց են յերգ ասում մեր կոնցոմուները:

ՈՀԱՆ—Հարաբդ կին-բաժին գնա, թողներդ կոնցոմոլ դառնան, դու ևլ նրանց թամշա արա, ոխմյ... շենացավ Ոհանի տունը, ևլ Խնչ դարդ...

ԽԱՆՈՒՄ—Մի մաս տենամ, Խնչդ ա պակաս, այ մարդ, վոր թոնթոում ես: Մոված ես, ծարավ ես, տկլոր ես, վարըդ ա մնացել, ցանքսդ ա մնացել, Խնչ ա պատահել...

ՈՀԱՆ—Պատահածը քիչ ա, ևլ պատահի... սաղ աշխարհը տակն ու վրա յեն արել. քյոխվա չկա, սուդյա չկա, տերտերը մեռել ա, տերտեր չեն ջուկում, թալիսի միտքը հենց պղտորել են, վոր ոչ-ով չի ուզում տերտեր դառնա. չորս ամիս ա զանգակի ձեն չեմ լսել, հիմի ևլ ասում են—յեկեղեցին թատրոն են շինելու:

ԽԱՆՈՒՄ—Շինում են, թող շինեն, քեզ ինչ... ժամիցը շատ ես խեղ
արել... Գու փայ ժամը քու լծկանն ա, քու մանդեղն ա, հողն ա, ժամը քեզ
հաց ա տալի՜ր...

ՈՀԱՆ—Ա՛յ կնիկ, սարսաղվել ես... ետ ի՞նչ լեզվով ես խոսում. թոռներդ,
ետ կոնցոմոլ լակոտնին քեզ ել են հեղափոխել... գլիժ-գլիժ ի՞նչ ես դուս տա-
լի, բա յես աչքս բաց, տենամ ժամը թատրոն շինած...

ԽԱՆՈՒՄ—Ուզում չես տենաս, աչքերդ հույլ արա, փակի՛ր:

ՈՀԱՆ—Մեղա, մեղա... Բա հիմի քու ասելովը—գան տունս քանդեն,
ձեն չհանեմ, ելի...

ԽԱՆՈՒՄ—Տհւնդ խի յես քանդում:

ՈՀԱՆ—Բա են տունը, ասածու տունը վոր քանդեն, յես դատաստանի
որն ի՞նչ ջուղար տամ:

ԽԱՆՈՒՄ—Գու ասածու վեքիլն ես, նրա աղվալատը...

ՈՀԱՆ—Բա դու կոնցոմոլի վեքիլն ես...

ԽԱՆՈՒՄ—Ցեա մենակ իմ վեքիլն եմ: Ի՞նչս ա պաղաս, մի ջուխտ
յեղն ունեմ, մի կով. աղես ու հարստ դոչաղ, հրեն կոլլեկտիվումը զրված,
հենց են բան անում, վոր սաղ գեղը նրանց գովքն ա անում. մի աղա, մի
աղջիկ ել թոռներ ունեմ, յես նրանց ջանին մատաղ, խելոք, ժիր, աչքա-
բաց, կոնցոմոլն ու պիտոնին իրանց ձեռին. ժողով ասես—նրանք հրեն գլ-
խին, տոն ասես, նրանք առաջինն են. տատը մեռնի նրանց աղիզ ջանին,
քեզ ու ինձ գլխներին դրած պահում են. որես դենն ել ինձ, յա քեզ ի՞նչ
ա պեաք. սաղ ապրենք, լավ ապրենք. թե չե մեզ ինչ կքանդեն թե կշինեն.

որես դենն աշխարհն իրանցն ա, վոնց վոր կուզեն՝ թող ընենց ել ա-
նեն...

ՈՀԱՆ—(Չայրացած) Ձենդ կտրի, ձենդ կտրի, անհոգի, անաստված,
հրես վեր կենամ ես գավազանը վրեդ փշրեմ, գլուխդ շան փայ շինեմ...

ԽԱՆՈՒՄ—Դե, բա ել ի՞նչ ենք պարապ նստել, հազիր վեր կաց, ելի,
դու գավազանդ առ, յես ել շերեփա վեր ունեմ, իրար տանք, ես խալխն ել
մի լավ թամաշա անի...

ՈՀԱՆ—(Չայրացած) Սպիչկեն դեսը տուր չիբուխս վառեմ. լեզուդ քեզ
քաշի:

(Խանումը չալիս է լուցկիկն. Ոհանը վառում է չիբուխը, հագում, փնթփնթում:
Դեսից լսվում է Արսոյի ձայնը):

ԱՐՏՈ—(Դեսից) Ընկերներ, ցրվեցեք տները, հաց վերցրեք հետներդ:
Կես ժամից բոլորդ այստեղ լինեք, վոր գնանք:

ՊԻՈՆ. ԽՈՒՄԲԸ—(Դեսից) Միշտ պատրաստ: (Արսո — ներս է մտնում):

Տես. 2.

ՆՐԱՆՔ ՅԵՎ ԱՐՏՈ

ԱՐՏՈ—(Մտնում է յերգելով) «Այս հին աշխարհը կփորենք մենք միմ-
յե հիմքերը և հետո»...

ՈՀԱՆ—(Խանումիկն) Քառացած անդաճովդ իմանում եմ ի՞նչ ա ասում
ետ վոչ ու փուչը. ասա, թող մին ել կրկնի—(Արսոյի ավելն անելով) «Այս
հին աշխարհը կքանդենք մենք...»—Կքանդեք, բաս, կքանդեք, տափը դնեմ

ձեր բոյը, ուրիշ բանի հո շնորհք չունեք: Քանդեցեք, տեսնանք քանդելուց հետո մի բան կարաք շինե՞ք... Հենց քանդելու յեք զոչադ... սե ըլի ձեր խրատ տվողի յեկած ճամբեն: (Արսոն զվարած է):

ԽԱՆՈՒՄ—Խելքդ կորցրել ես, ա՛յ մարդ, ի՞նչ ես անիծում ես երեսին:

ՈՀԱՆ—Անեժք... անեժքը քիչ ա դրանց ու դրանց պեսերին: Խոսացրու տես հալա ի՞նչ անաստված բաներ ա ասում:

ԽԱՆՈՒՄ—(Շղթիով Արսոյին) Ի՞նչ ա ասում վոր...

ՈՀԱՆ—Ի՛րան հարցրու. ասում ա յերկիրը կլոր ա, պտուտ ա գալի, արեն ա կանգնած միթամ:

ԱՐՏՈ—(Ծիծաղելով) Հա, հա, հա, պապի ջան, շատ ես նեղացել... դե բա կլոր ե, ի՞նչ ասեմ...

ՈՀԱՆ—Տո՛ւ, փչացած, բա ես սարերն ու քոլերը, ես ձորերն ու քարերը աչքդ չեն մտնում... ես զայդի կլոր կըլի...

ԱՐՏՈ—Պապի ջան, պապի, խնձորը հո կլոր ե. ա՛յ, ինչպես ետ կլոր խնձորի կեղևը ծալվովում, դար ու փոս ե լինում, կամ ինչպես ընկույզի կճեպը խորթ ու բորդ ե, ենպես ել յերկրի կեղևը:

ՈՀԱՆ—Ետ ասենք թե ետ մի սուտին հավատացի. բա են վիճնց ա, վոր պտուտ ա գալի, ախրը վիճնց ա պտուտ գալի յե՛, վիճնց. թե պտուտ ա գալի, խի՞ մի առավոտ վեր չեմ կենում տենում մեր տունը Թիփլիզ ա հասել... Ետ թե արևը կանգնած ա, բա յես վիճնց եմ աչքս բաց անում թե չե՛, տեսնում եմ հրեն, արեն ենտեղից դուս եկավ ու կամաց-կամաց գնաց... ենտեղ ել մեր մտավ...

ԱՐՏՈ—Հա, հա, հա... Պապի ջան, ա՛յ, թե ետ վոնց ե լինում. դե, լավ մտիկ. հենց իմանանք թե դու արեն ես. արևը մի քանի միլիոն անգամ յերկրից մեծ ե և շատ հեռու. յես փոքր եմ—յերկիրը. վոնց վոր արեն ես տեսնում—կլոր ե, ենպես ել յերկիրը. հիմի դու ել ես կլոր, յես ել. թե ենպես եմ կանգնած, առջևիս կողմը լուսավորում ես, ես ցերեկն ե, յետևիս կողմը մութն ե, ես ել գիշերն ե. յես հիմի պտուտ եմ գալի, ա՛յ, ենպես. հիմի յետևիս կողմը ցերեկ ե, առաջիս կողմը—գիշեր: Ենպես դու կանգնած ես, յես հա պտուտ եմ գալի, պտուտ եմ գալի, պտուտ եմ գալի... (Ասում է ու շարունակ պսույջ գալիս արագ-արագ):

ԽԱՆՈՒՄ—(Ծիծաղելով) Հա, հա, հա, հա... Խելքիդ մատաղ, Արտո ջան-կաց, կաց, զլուխդ պտուտ կգա, վեր կընկնես... (ուզում է բռնել):

ԱՐՏՈ—(Շարունակելով նույնը) Ես առավոտ, ես կեսոր, ես իրի կուն...

ՈՀԱՆ—(Տեղից վեր ե կենում յեվ սկսում չիբուխով հարվածել) Ես ել գիշեր, ես ել կես գիշեր, ես ել լուսաբաց...

ԱՐՏՈ—(Ընդհատելով) Պապի ջան, պապի, ախր արևը յերկրին չի ծեծում, դու ինչո՞ւ յես ինձ ծեծում:

ԽԱՆՈՒՄ—(Միջամտելով) Ա՛յ մարդ, գժվել ես, ի՞նչ ես ուզում ես քորփիցը:

ՈՀԱՆ—(Չայրացած, նեվայով ու հագալով գնում է իր տեղը) Եդ հալա դրան քիչ ա. տանիցը դուս եմ անելու, գնա կորչի, ետ տեսակ ժառանգն ինձ պետք չի:

ԽԱՆՈՒՄ—Վա՛յ քու շաշ խելքին ինչ ասեմ, վոր ես երեխին գլուխ ես դրել: (Շոյում ե Արսոյի գլուխը) Սովորեցրել են, սա ել ասում ա, քեզ փառա տալի՞ս...

ՈՀԱՆ—Յեա զրա սովորեցնողի գլուխն ել կկոտրեմ ես գավազանովը. նա ել ա կոնցոմոլ, միթամ թե վարժապետ ա. յես ել ասեմ խելքը գլխին մարդ ա. են որը գեղամիջուկն ասում ա—անձրեն արեիցն ա առաջ գալի: Դե քեզ եմ հարցնում, ա կնիկ, արեը վոր կա, կրակ ա, իսկի տեսել ու իմացել ես, վոր կրակիցը ջուր դուրս գա՞մ, հ՞ը... դե ջուղար տու, յե՛...

ԱՐՏՈ—Պապի ջան, ետ ել դրուստ ա ասում. ուզում եմ բացատրեմ...

ՈՀԱՆ—(Հեգնելով) Բացատրեմ... կարա՞ս ելի մի սատանական զրից ասես: (Ներս ե վազում Յողիկը):

Տես. 3.

ՆՐԱՆՔ ՅԵՎ ՅՈՂԻԿ

ՅՈՂԻԿ—Ո՛հ, ենքան վազեցի, վոտներս ես ե կոտրատվում են:

ՈՀԱՆ—Պակասը դո՛ւ եյիր: Ո՞ւր եյիր վազ տալի. ի՞նչ բան ունես չոլումը... Տանը վեր ընկնես, ի՞նչ կըլի...

ՅՈՂԻԿ—Վա՛յ, պապի ջան, ինչո՞ւ յես բարկացած. հո մի վատ բան չեմ արել. գնացել եյի բոլոր պիոներներին հավաքեմ, վոր գնանք ՄՈՊՐ—ի պարտեզը ջրենք:

ՈՀԱՆ—Կջրեք, վո՞նց չե. յերկնքից կրակ ա թափվում մեր գլխին... Գնաս մեր բախչեն ջրես, վոտդ կկոտրի՞ս...

ԽԱՆՈՒՄ—Ա՛յ մարդ, երեխեքս երեկ են ջրել մեր բախչեն, ի՞նչ ես ուզում սրանցից:

ՈՀԱՆ—Քու բանը չի, յես գիղամ ինչ եմ ուզում. ի՞նչ բան ունեն ուրիշի հետ. ո՞ւմ բախչեն են ջրում:

ՅՈՂԻԿ—ՄՈՊՐ-ի:

ՈՀԱՆ—ՄՈՊՐ-ին ո՞վ ա, ի՞նչ ա...

ՅՈՂԻԿ—Ա՛յ, պապի ջան, հեռու-հեռու յերկրներ կան, վորոնց ասում են Յեվրոպայի յերկրներ. ենտեղ խորհրդային իշխանություն չի. ենտեղ տանջում են բանվորներին և գյուղացիներին. նրանց բանտարկած պահում են, քաղցած. նրանց ընտանիքներն ել են շատ նեղության մեջ. ա՛յ ետ մարդկանց պետք ե ոգնենք: Մեր գյուղխորհուրդը վորոշեց, ա՛յ են կուլակ Սաքոյի պարտեզի մի մասը հատկացնել ՄՈՊՐ-ին, այսինքն՝ մեզ, պիոներներին ու կոմսոմոլներին, վոր մենք ել վարենք, ցանենք ու ինչ ել վոր բերք ստացվի, ծախենք ու փողն ուղարկենք մեր հեռու, բանտարկված ընկերներին:

ՈՀԱՆ—Հա՛մ... Բա դուք ել ուրիշ բան ու գործ չունե՞ք...

ՅՈՂԻԿ—Պապի ջան, բա ես գործ չի՞մ...

ՈՀԱՆ—Վո՞նց չե. լավ գործ ա. խալխի բախչեն խեք, նրա երեխանց հացը կտրեք, թե ինչա ինչ-վոր հեռու յերկրում դալա քաշող մարդկանց պետք ա ոգնե՞ք: Խի՞ յեն ծուռ բան անում, վոր դալա յեն նստացրել, ով գիղա ի՞նչ գող ու ավազակ են...

ԱՐՏՈ—Նրանք գող ու ավազակ չեն. գող ու ավազակը կուլակ Սաքոն ա ու նրա պեսերը:

ՈՀԱՆ—Ձեռքդ կտրի, քեզ չեն խոսացնում: Բա են գեղի առաջի մեծ
աւրտն ում համար եք ցանել:

ՅՈՂԻԿ—(Ծիծաղելով) Ձեմբերլենի:

ՈՀԱՆ—Ետ ել թնչ շուն ա:

ՅՈՂԻԿ—Ա՛յ, լավ ասեցիր, պապի ջան, թամամ վոր շուն ա: Ետ քու
ասած մեծ արտը կոչվում ե «Մեր պատասխանը Ձեմբերլենին»: Ձեմբերլենն
ուզում ե մեր յերկիրը, մեր Խորհրդային Միութիւնը վոչնչացնի, նա այերո-
պլաններ ու թունավոր գաղեր ե պատրաստում մեր յերկիրը վոչնչացնելու
համար, մենք ել ունենք Ավիաքիմ, վորը նրա դեմ կովելու ե մեր յերկիրը
պաշտպանելու համար պատրաստում ե այերոպլաններ ե հակազաղեր. արտը
հնձելու յենք ե ստացված ցորենը հատկացնենք Ավիաքիմին:

ՈՀԱՆ—Մի արտով կռիվ եք անելու ելի. վա՛յ եդ կովին...

ՅՈՂԻԿ—Ինչո՞ւ մի արտով, պապի ջան, Խորհրդային Միութիւնն մեջ
գտնվող ամեն մի գյուղ, վոր մի արտ ցանի Ավիաքիմի համար, քաղաքների
բանվորութիւնն ել իր բաժինը կտա, ու այերոպլաններ կշինենք, կնստենք
ու թը՛ռռ... թը՛ռռ... (Թեմբերլենի քափառելով): Դե, Ձեմբերլեն, դե, Մուսո-
լինի, դե, Ֆաշիստներ, պինդ կացեք գալիս ենք...

ԽԱՆՈՒՄ—(Խանդավառաւով) Արեւիկ մեռնեմ, բա՛լա ջան... (գրկում ե)

ՈՀԱՆ—Հա՛, հա՛, դրանք ջարդեցին, կովեցին, դու ել ուրախացիր, շա՛շ
տունդ քանդվի...

ԽԱՆՈՒՄ—Կանեն, կանեն, յես սրանց ջահել-ջիվան բոյին մա-
տաղ:

ՈՀԱՆ—Վո՛նց չե. աստված հրեն կրակ ա վեր ածում, արտն ել կերվի,
բախչեն ել, դրանք թող կրակից ջուր հանեն:

ԱՐՏՈ—Կհանենք, կհանենք:

ՈՀԱՆ—Ձեր սարսաղ վարժապետի խոսքով...

ԱՐՏՈ—Գիտութիւն խոսքով:

ՈՀԱՆ—Դե, պատմի, թե վո՛նց եք կրակից ջուր հանում:

ԱՐՏՈ—Ա՛յ, թե ինչպե՛ս ե լինում: Են հո տեսել ես, թե վո՛նց արևը
ձյունը հալեցնում ե ու ետ հալոցից գոլորշի յե բարձրանում: Ետպես ել
նա շատ տաքացնում ե մեծ-մեծ ծովերն ու ովկիանոսները, վորոնցից շատ
գոլորշի յե բարձրանում դեպի յերկինք. ես գոլորշին շատ վոր հավաքվում
ե, դառնում ե ամպ. հետո ես ամպերը խտանում են ու սառչում, քամին ել
իւրար ե խփում ու գը՛ռռ... գը՛ռռ... եսպես ահա, վո՛նց վոր ես բռունցքներս
իւրար խփեմ (բռունցքներն իրար ե խփում յե) ամպի նման գըռ-գռացնում)
գը՛ռռ... մեկ ել տեսար անձրե յեկավ:

ՈՀԱՆ—Բա կարկուտը, ձյունը...

ԱՐՏՈ—Թե վերև ողը սառն ե, անձրեի ջուրը սառչում, կարկուտ կամ
ձյուն ե դառնում, թե տաք ե՛ անձրե ե գալիս:

ՈՀԱՆ—Հիմի վոր վեր կենամ ես չիբուխը գլխիդ փշրեմ, կարկուտ
կըլ՛թ, թե անձրե:

ԱՐՏՈ—Պապի ջան, մի բարկանա, ձեր ժամանակ աշխատանքային
դպրոց չի յեղել, վոր ես բոլոր բաները սովորեցնեն. իսկ հիմի մենք գի-
տենք, թե ինչիցն ե առաջանում կայծակը, կարկուտը, յերկրաշարժը...

ՈՀԱՆ—Դրա համար ել անհավատ եք դառել. աստոծ չեք ճանաչում: Դրանք բոլորն աստծու սարքած բաներն են, հենց վոր մարդիկ ծուռ բան են անում, նա վերև նստած տեսնում ա ու պատժում, կամ յերաշտ ա անում ձեր Ձեմբերկենի արտն երում-խորովում, կամ կարկուտ ա դարկում, ջարդում, փշրում: Ենտեղ, ա՛յ ենտեղ, նրա ձեռին ա դիփ...

ՅՈՂԻԿ—(Փոքկացնում է) Ենտեղ... վո՛րտեղ, յերկնքում...

ՈՀԱՆ—Հա, հենց յերկնքում. աստծու թախտն ենտեղ ա. ինչ ա, չես հավատում...

ՅՈՂԻԿ—Ախրը, պապի ջան, վո՞նց հավատամ... Ո՞վ է տեսել, վոր ետ ձեր աստված ասածը վերև, յերկնքում նստած ա... Գիտե՞ս պապի ջան, վոր մարդ շատ վերև բարձրանա, շունչը կկտրվի ողի պակասությունից, բացի այդ, նրա մարմնի ծակերից, են վոր քրտինք է դուրս գալիս, արյունը կը-թափվի շոշոալեն... մարդն արնաքամ կլինի, կմեռնի:

ԽԱՆՈՒՄ—(Փաթաթվելով Յողիկին) Ա՛յ, խելքիդ մատաղ, եդ խելքիդ, ա՛յ, իմ խելքի բուն բալա:

ՈՀԱՆ—Հիմի ձեր ասելով, աստվածն արնաքամ ա լել, մեռել, ելի...

ԱՐՏՈ—Թե վոր մարդ ա, շատ վաղուց է մեռել:

ՈՀԱՆ—Դրա համար ել ձեր կոնցոմոլին նրա տունը խլում են, ելի:

ԱՐՏՈ—Ձենք խլում: Դատարկ շենք է, զուր տեղը մնացել է, վերցնում ենք մի բանի պետք ածենք. աղումք շինենք, թատրոն, խրճիթ-ընթերցարան, կարմիր անկյուն... Զուր տեղն ինչո՞ւ յե պարապ մնացել:

ՈՀԱՆ—Ձեդ ի՛նչ է, ձեդ ի՛նչ... աստծու տունը չի, թո՛ղ պարապ-սա-քապ իրեն համար կենա:

ՅՈՂԻԿ—Պապի ջան, ախրը ամեն մարդ մի տուն կունենա. ա՛յ, մենք վեց հոգի յենք, բայց մի հատ տուն ունենք միայն. ետ աստվածը քա՛նի տուն պետք է ունենա... Ամեն գյուղում մի տուն, քաղաքներում ել... հենց վոր կողմը գնաս, յեկեղեցի կտեսնես: Անցյալ տարի մեզ վոր եքսկուրսիայով Թիֆլիս տարան, պահ, պահ, պահ... են ի՛նչքան ժամ կար... մի հատն իրան բոլ չի...

ՈՀԱՆ—Մեղա, մեղա քեզ... ժամերն աչքերդ ծակեցի՛ն:

ԱՐՏՈ—Ձե, չե, մի են հարցրու, թե աստվածը, վոնց վոր դու յես ա-սում, յերկնքումն է, ել յերկրի վրա տունն ի՛նչ է անում...

ՅՈՂԻԿ—Ա՛յ, պապի ջան, վոր ուղիղ բան ենք ասում, բարկանում ես. թե սուտ ենք ասում. դու մեզ ապացուցի վոր մենք սխալ ենք, մեզ հա-մողի, վոր մեզ մոլորեցնում են...

ՈՀԱՆ—Հրեա ես գավազանը, վոր վրե՛ղ փշրեմ, են վախտը կիմանաս սուտն ու զորթը:

ՅՈՂԻԿ—Պապի ջան, ետ վո՞նց կըլի, գավազանը հո գիտություն չի տալիս:

ԱՐՏՈ—Դրանց ժամանակ գիտությունը գավազանով են սովորեցնե-լիս յեղել:

ՈՀԱՆ—Գավազանով, բո՛ս... գավազանով... Հիմի յե վոր գավազան լինի, ետպես շաշ-շաշ չեք խոսի, կգնաք բան կսովորեք, աղոթք կանեք.

Հենց դժ, այ, դժ, փուչ փչացած, կգնաս տերտեր կդառնաս, գեղը կը-
լուսավորես:

ՅՈՂԻԿ—(Արսոյիս աչնով անելով) Պապի ջան, եսոր մեր կոմսոմոլը գյուղի համար նոր տերտեր ե բերել, իրուկունս գնալու յենք ժամ, վոր տեսնենք, թե ինչ նոր բան ե սովորեցնում տերտերը, դու յե արի ականջ դիր։

ՈՂԱՆ—Հն-ահ... մասխարա յես անձում, ժամը թատրոն եք շինում,
վոր տերտերներին տնազ տամք... յես ձեզ շանց կտամ...

2ԱՅՆ—(Դրսից) Արսո, Յողիկ, յեկեք, ձեզ ենք սպասում:

ԱՐՏՈ—Գալիս եմք, գալիս եմք... (Արտն լել Յողիկ դուրս):

(Բեմի լույսը հանգչում է. յետևի կողմից ռեֆլեկտորը լուսավորում է պիտոներների սիլուետները, վորոնք պիտոներական բարև բռնած անցնում են. յերևալով լուսամուտի անցքից. խնումը հիացած դիտում է. Պիտոներները յերգում են «Պիտոներական մարշ»-ը, կամ «Մենք դարբիններ ենք» յիրգը: Պաուզա:).

Shu. 4.

ՈՀԱՆ ՅԵՎ ԽԱՆՈՒՄ

ԽԱՆՈՒՄ—(Լուսամուտից նայելով) Գնացին: Գնացե՛ք, գնացե՛ք, տատը
 ձեզ մատաղ ըլի, ա՛յ իմ սիրուն բալե՛ք: Մի տես, մի տես, ջուխտ-ջուխտ,
 ջուխտ-ջուխտ, տղա ու աղջիկ խառը, կասես ծաղիկ ըլեն, ծաղիկ, յես ձեր
 բոյին մեռնեմ: (Լավում ե հեռացող պիոներների շեփոտի յեվ քմբուկի ձայնը)
 Փառք տուր, ա՛յ մարդ, փառք տուր քո աստծուն, վոր խելոք ու աչքաբաց
 թոռներ ունես:

ՈՀԱՆ—Երնակ քեզ... Հես ասում թե աստվածն ուրացել են, լրբացել, տղա ու աղջիկ իրար խառնվել, ասում ես փառք տուր...

ԽԱՆՈՒՄ Շատ ել լավ են արել. չէ, մեզ նման դնչները կապած, ան-
լեզու հայկան պետք ա ըլեն, անուսում, խավար:

ՈՂԱՆ—Դե, գնահ, գնահ ելի, դու ել գնա, զլուխդ բաց արա, բերանդ բաց արա, մազերդ կտրի, մի կարմիր լաթի կտոր ել բողազիցդ կապի, վռտներդ տափը թակի: (Ծաղրում ե, հեգհորեն արսասանում): Մեկ, յերկու, մեկ, յերկու, ձախ, աջ, ձախ, ձախ աջ ձախ... այ ձախորդայի ձեր բանը հա...

ԽԱՆՈՒՄ—Ե՛ր, ա՛յ մարդ. պառավել ես, խելքդ կորցրել... Ի՞նչ ահեմ,
նրանց հասակի պտեմ, տես գնում եմ, թե չե...

ՈՀԱՆ Ետպես ես խոսում եմ, վոր հարսդ հրեն արոււր կորցրած, ժողովներումը հենց ա խոսում, հենց ա բղավում, կասես տղամարդ բի:

ԽԱՆՈՒՄ — Ամոթ ա, այ մարդ, հոգի ունես տալու աստծուն. իմ հարսի պես նամուսով ու աքուսով, խոնարհ ու բան անող հարսն ո՞վ ունի: Մի հալա հարցրու, տես կոեկտիվի մարդիկն ի՞նչ են պատմում ե...

ՈՂԱՆ—Ի՞նչ են պատմում, վոր նա արուորը ծախած սրա-նրա հետ
բլբլացնում ամ... իմ տունն են որը յանդվեց, վոր հարսս հետս խոսաց, վոր
նրանից ծնած ոձի ճուտերն ել մեծ ու պատիկ չեն հարցնում, աստծուն
քարով տալիս են, հետս ել համարձակ խոսում:

ԽԱՆՈՒՄ – Փիս են խոսո՞ւմ, ետ հլորախանալդ ամ, վոր աչքարաց,
գիտնական ե՞ն...

ՈՀԱՆ—Մին ել դու յես գիտնուիլ աստու՛մ են վերև աստո՛ծ չկա,

քրիստոսը սուտ ա, կնունքն ու մեռնը սուտ ա, սատանա ու հրեշտակ չկա, դրախտ ու դժոխք չկա...

ԽԱՆՈՒՄ—Ասում են, թե՞դ ասեն, քե՞զ ինչ ա պակասում. քեզ հո զո՞ռ չեն անում, վոր իրանց ասածին հավատաս:

ՈՀԱՆ—Բա զոռ չեն անում. միտքս պղտորում են, քիչ ա մնում հավատս ուրանամ: Չե, չե, պետք ա կամ վերջ տամ ես բաներին, կամ գլուխս առնեմ կորչեմ. տունս սատանեքի բուն ա դառել: (Ներս է մտնում Զառնիբանը):

Ցեա. 5.

ՆՐԱՆԻՔ ՅԵՎ. ԶԱՌՆԻՇԱՆ

ԶԱՌՆԻՇԱՆ—(Մտնելով) Բարի իրուկուն ձեզ:

ԽԱՆՈՒՄ—Բարին վրե՛դ ըլի, Զառնիշան ջան, հենց ապրես սամավարը գցի, պապը չայ խմի:

ԶԱՌՆԻՇԱՆ—Ես բոպեյիս նանի ջան: (Ուզում է գնալ):

ՈՀԱՆ—Կաց. քու չայն ինձ պետքը չի. դու գնա կուկտիլի համար սամավար գցի:

ԶԱՌՆԻՇԱՆ—(Շվարած) Ի՞նչ եմ արել, պապի ջան:

ՈՀԱՆ—Հենց ետքանն ել բոլ ա, վոր հետս դեմ ու դեմ զրից ես անում:

ԽԱՆՈՒՄ—Վու՛յ քոռանամ. ա՛յ մարդ ի՞նչ ա պատահել քեզ:

ՈՀԱՆ—Չոռ ու ցավ ա պատահել, հրես կիմանաք, թե ինչ ա պատահել: (Վեր է կենում տեղիցը յեվ ուզում է դուրս գնալ):

ԽԱՆՈՒՄ—Ետ հւր, ա՛յ մարդ, ես ա որը մթնում ա:

ՈՀԱՆ—Կորչում եմ ես տանիցը: Անաստվածների տանը յես ապրողը չեմ, իմ հավատն ետ լակտներն ուզում են կործանեն:

ԶԱՌՆԻՇԱՆ—Պապի ջան, կաց չայ խմի, վիտներդ լվանամ. եսոր մեր կոմսոմոլներն իրուկունը թատրոն են սարքելու, իրար հետ գնանք թամաշա անենք:

ՈՀԱՆ—Թատրոն... վճրտեղ են սարքելու:

ԶԱՌՆԻՇԱՆ—Ժամումը:

ՈՀԱՆ—Ժամումը... յես նրանց ժամ շանց կտամ: (Վրդովված դուրս է գնում: Զառնիբանը շվարած է: Խանումն իլիկը ցած է դնում յեվ դիմում Զառնիբանին):

ԽԱՆՈՒՄ—Շալս տուր յետեիցը գնամ: (Զառնիբանը շալը տալիս է) Զայի-բանի պատրաստություն տես, երեխեքս հրես ուր վոր է կզան: Հաց կուտեք, զուռը կփակեք ու կգնաք թատրոն, մեզ չսպասեք:

ԶԱՌՆԻՇԱՆ—Լավ, նանի ջան: (Խանումը շալ դուրս):

(Զառնիբանն սկսում է տունը կարգավորել):

ՎԱՐԱՅՈՒՅՐ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐԿՐՈՐԿ

ՏԽԱ. 1.

ՏԻՐԱՅՈՒ ԲԱՂԴԱՍԱՐ (մեհակ)

ՏԻՐԱՅՈՒ ԲԱՂԴԱՍԱՐ—(Ակնոցները քիմ դրած, ձեռքին բռնած մի լրագրի, ինքն իրեն կարդում է, քալսին նստած) Հայ գիշի հայ... սաղ աշխարհը թալանեց, յեկեղեցական փողերը կերավ, դպրոցի փողերը կերավ, վանքապատկան յեղն ու պանիրը տակովն արավ, կաշառքով գործակալ դառավ, Արամի ջազացը խլեց, Ակոբի բաղի կեսը դավթեց, խաչ ու ավետարանը ձեռին սրան ու նրան դժոխքով ու սատանեքով վախեցրեց, ու հիմի հալա տեսեք ինչեր ա գրում... (գլուխը քափահարում է ու քերքը շուռ տալիս): (Դրսից լսվում է հազի ձայն, ապա Ոհանի ձայնը):

ՈՀԱՆ—(Դրսից) Տիրացու Բաղդասար, տանն էս:

Տ.-ԲԱՂ.—(Տեղից վեր կենալով) Տանն եմ, համեցեք: (Դուռը բացվում է. ներս են մտնում Ոհանը յեղ Սաֆոն):

ՏԽԱ. 2.

ՆԱ, ՈՀԱՆ ՅԵՎ ՍԱՔՈ

ՈՀԱՆ և ՍԱՔՈ—(Միասին) Բարի իրիկուն քեզ, տիրացու Բաղդասար:

Տ.-ԲԱՂ.—Այ, աստծու անհատնելի բարին ձեզ. համեցեք, Ոհան ապեր, համեցեք, աղա Սաքո. համեցեք, նստեցեք. ես վճիռ քամին ա ձեզ դեսը բե-

րել խեր ըլի, իմ աչքի, իմ գլխի վրա յեք յեկել. մի նստեցեք, տեսնեմ քեֆներդ, հալներդ վճնց ա... (Տեղավորվում են քալսի վրա):

ՍԱՔՈ—Եհ, տիրացու Բաղդասար, ել հալ ու քեֆ ա ֆնացել... Բախչիս կեսը խլել Մուրը են շինել, տանս ոթախներից մինը խլել—կոպերատիր են բաց արել, վրես անհատական տուրք են դրել 300 մանեթ, ինձ ել ձայնադուրկ արել, վոր վոչ մի տեղ ձեն-ծալտուն չհանեմ, անունս ել դրել են կուլակ Սաքո. դե, քեզ եմ հարցնում, տիրացու Բաղդասար, քեֆս վճնց կըլի...

ՈՀԱՆ—Եդ դիվ թողեք: Ի՛նձ անգամ արա, տիրացու Բաղդասար. մի անգամ ել եմ ասել, համա հիմի ուրիշ զայդի յա բանը. ես յես, ես ել մեր դեղի իշխան Սաքոն, յեկել ենք ու քեզ՝ առաջ խնդրում ենք, թե խնդիրը չընդունես, հրամայում ենք...

Տ.-ԲԱՂ.—Ոհան ապեր, խոսքդ շաքարով. ես ել ի՛նչ խոսք ա, վոր ասում ես, յես ձեր խոսքը կարամ կոտրեմ. ի՛նչ հրամայեք, պատրաստ եմ:

ՈՀԱՆ—Շատ ապրես. ելի մեծի ու պատիկի պատիվ իմացողը հներն են, մենք ենք, թե չե՛ ջահելները մեզ կերան:

ՍԱՔՈ—Հա, հա, ել ասում ես, մեզ երեցին, խորովեցին, անդանակ մորթեցին, անկրակ դաղեցին... յաչեյկեն ենքան չե, ախ ես կոնցոմոլին, կոնցոմոլին, անդանակ մորթել են, անշամփուր խորովում են...

ՈՀԱՆ—Դու խոսքիս քամակին մտիկ: Տիրացու Բաղդասար, եսոր, հենց ես սհաթիս դու պետք ա մեզ խոսք տաս, վոր տերտեր ես ձեռնադրվելու: Դրա համար ել յեկել ենք:

Տ. ԲԱՂ.—(Չարմացած) Ախր, Ոհան ապեր...

ՈՀԱՆ—Ել ախրը-մախրը չկա, վճռած բան ա: Ես սհաթիս վեր կկենաս, հրեն իշխան Սաքոյի ձին թամբած, հաղիր իրան դռանը կապած, կնստես ու մինչև գործակալի տունը մին կքշես: Հրես ուր վոր ա Գարսոն ել կգա, հետը խոսացել ենք, վոր փող բերի, տասը չերվոն կտանես՝ կտաս գործակալին, կասես—ես աջահամբուր ա, խոստացիր մի քսան չերվոն ել: Հինգ չերվոն ել կտաս, շոր-մոր կառնես, մնացածն ել մենք կառնենք տիրուհուց: Մին ել յեկող շաբաթ ետոր, դու պետք ա ժամումը պատարագ անես: (Դրսից ձայն ե քալիս Գարսոն):

ԳԱՐՍՈ—(Դրսից) Տիրացու Բաղդասար, տանն ես:

Տ.-ԲԱՂ.—Համեցեք, Գարսո ջան, տանն եմ, համեցեք: (Դարսո նետ):

Տես. 3.

ՆՐԱՆՔ ՅԵՎ ԳԱՐՍՈ

ԳԱՐՍՈ—Բարի իրիկուն ձեզ:

ԱՄԵՆՔԸ—Աստուծո բարին:

Տ.-ԲԱՂ.—Գարսո ջան, համեցեք ես կողմը նստի: (Դարսոն նստում ե):

ԳԱՐՍՈ—Հ՛ը, բանը գլուխ ա գալի՞...

ԱՄՔՈ—Տո, մեր տիրացուն չի՞, կարո՞ մեր խաթրը կտորի, շատ ել թե տղեն սարսաղվել, կոմունիստ ա դառել:

ԳԱՐՍՈ—Փողի պայմանի մասին խոսել ե՞ք... Դե, տիրացու ջան, հո գիտաս, ել են վաղ վախտի պես առուտուր-բան չունեմ, իմն ել ես ա մնացել, թեթե շահով փող եմ տալի, մի կերպ գլուխս պահում: Շահն ել մի շահ չի, ամսական հարիբ մանեթին տասը մանեթ. ես տեսակ բարի գործի համար

իրեք հարիբ մանեթ եմ մատաղ անում, կձեռնադրվես, տերտեր կդառնաս, կամաց-կամաց ժողովրդի միջքիցը կհանես, կտաս. թե չե լուսավորչու կրոնը վոտի տակ կորչում ա: Ետոր-ետոր, վոր յես ու ես տեսակ պատվական մարդիկ չմտածենք, ել ո՞վ մտածի. կոնցոմոլը ժամը կխլի, աստվածն ու հավատը կվերանա գեղիցը...

ՈՀԱՆ—Յես ել ետ չեմ ասում... Դուք հո գիտաք, յես մի քյասիբ մարդ եմ, ձեզ պես մարդկանց ու աստծու փեշը բռնած մի կերպ ապրել եմ. ուզում եմ իմ պապի ճամբոյն ել գնամ ու եղպես ել մեռնեմ:

ԱՄՔՈ—Դրուստ ա, դրուստ ա, տիրացու Բաղդասար, ել յերկար միտք մի անիլ, թե վոր ուզում ես վոտի տակ չկորչենք, վեր կալ փողերն ու վեքսիլը դրի, մենք ել յերաշխավոր ենք. յեկեղեցին ել վոր ձեռներիցս գնա, լալն են ա խեղդվենք, ջուրը թափվենք. հսա մի ժամ ա մնացել, մի խաչ ու ավետարան:

ԳԱՐՍՈ—Մարդու գործի նեղ վախտն ել վոր չհասնենք, ել ինչի՞ յենք պետքը. միտդ ա՞, վոր ուզում եյիր տերտեր դառնաս, խանգարեցի՞ն, փող չկար, թե գործդ գլուխ բերե՞ս... Բախտդ հիմի յեկել ա դառնդ չոքել, քացի մի տալ. պարտքից ել վախիլ մի, յես գյուղբանկի նման չեմ, վոր ժամանակը լրանա թե չե, կովդ ծախել տամ պարտքիս տեղը. մեկ ել... գյուղբանկը քեզ փող չի տալ, վոր դու գնաս տերտեր դառնաս:

ՈՀԱՆ—Դե, բոլ ա, վճռած բան ա, ես փողը, են ձին, վերկաց ու ճամբա ընկի:

Տ.-ԲԱՂ.—Ախր՛ը...

ՈՀԱՆ—Ախր մախր չկա, շորերդ հավաքի:

ՍԱՔՈ—Ինչ վոր ֆնա, հենց ես սհաթիս տիրացու Բաղդասարը կգնա ու մեր մեռած տերտերի փիլոնը կհագնի, ժամ կմտնի ու են կոնցոմոլներին դուրս կանի խաչ ու ավետարանը ձեռին:

ԳԱՐՍՈ—Համա թամաշա կլի հո... Ինչ տուր ու դմբոց կընկնի...

ՍԱՔՈ—Տուր ու դմբոց... հրեն մի քանի տղա ել հազիր, հենց ետպես բանի յեն ճամբա պահում, հենց ոյին կղնեն ետ կոնցոմոլների գլխին, վոր չեն իմանա, վոր ծակը մտնեն... Հը՛, տիրացու Բաղդասար, ի՞նչ կասես ես քանին. ժողովուրդը մեր կողմն ա:

ԳԱՐՍՈ—Մեր կողմն ա, թե խոսք ան... Հազար-հազար տարի ժողովուրդը ժամին կպած, երկու գյաղի խոսքով հավատն ուրացավ... Ա՛րի, այ տիրացու Բաղդասար, արի գնանք տիրուհուց շորերն առնենք, ժամ գնանք. վալլահ, լավ ա հրամայում իշխան Սաքոն, արի եսոր մենք մերն անենք ու թե զալմաղալ դուրս գա, ինչ շահ, ինչ բան, քիսես թափ կտամ, չեմ թողնի, վոր մի մարդ ելա քու մի մազին դիպչի:

Տ.-ԲԱՂ.—Տնաշեններ, վորտեղից սկսեցիք, ուր հասաք. ուզում եք հենց իմ տանն ինչ տերտեր ոծեք...

ՍԱՔՈ—Թե դրուստն ուզում ես իմանաս, հենց միտքներս ետ ա, թե եսոր վոր մենք ժամը խլելու համար կռիվ չսարքենք, մին վոր ժամը մեր ձեռից գնաց, ել կոնցոմոլի ու յաչեյկի ձեռիցը յետ խլողը չենք: Ի՞նչ կասես, Ոհան ապեր:

ՈՀԱՆ—Ետ անորեն բան կլի, կխայտառակվենք. լաֆն են ա, թող տիրացու Բաղդասարը գնա գործակալի մոտ ու տերտեր ձեռնադրվելու համար

քաղաք գնա, վոր ձեռնադրվի ու յետ գա, ժամը մենք յետ կխլենք, սաղ գեղը վոտի կհանենք. յես ինքս իմ ձեռովը կկոտրեմ դուռն ու տիրացու Բաղդասարին, տեր Բաղդասար շինած ժամը կտանեմ. ետ ձեր ասածն անորեն բան ա:

ԳԱՐՍՈ—Ե... անորենս վո՞րն ա ե... բալշեխենին ինչ վոր անում են, որենքով են անում... Վեր կաց, վեր կաց, տիրացու, վեր կաց գնանք տերտերի շորերը հագի. ժամի արարողութունը գիդաս, ձենդ ել գվարթ ա:

ՈՀԱՆ—Յես համաձայն չեմ. դա անորեն բան ա, մեր պայմանը հենց ա, վոր տիրացուն գնա որինավոր ձեռնադրվի:

ՍԱՔՈ—Ա՛յ մարդ, հենց իմանանք, թե դու յեպիսկոպոս ես, վեր կաց ձեռնադրի ու թող գնանք:

Տ.-ԲԱՂ.—Ախր...

ԳԱՐՍՈ և ՍԱՔՈ—Ել ախր չֆնաց:

ՍԱՔՈ—Կոնցոմոլին ժամը թատրոն են շինում, միջին մեյմուն են պար ածում, վեր կացեք գնանք:

ՈՀԱՆ—Քրիստոսի հավատը ձեռք եք առել, ի՞նչ ա... տիրացուն թե գործակալի մոտ չգնա, յես կթքեմ ետ դայդի բանի վրա:

ԳԱՐՍՈ—Ի՛հ, շաշ Ոհան...

ՈՀԱՆ—Շաշը դու յես, ասեղ մաշկող, ո՞՞՞՞ խուզող...

ԳԱՐՍՈ—Ձենդ կտրի, տարին տասներկու ամիս թան լակող շուն:

ՈՀԱՆ—Տո՛, յեթիմի տուն քանդող, մեռելի շոր գողանող հառամ զադա, ցորենի մի հատիկն ոխտն որ ես ուտում, յես եմ սովածը...

ՍԱՔՈ—Ա՛մոթ ա, ամոթ, բանի յեք յեկե՛լ, թե կովի...

ՈՀԱՆ—Քեզ ասեցի, Սաքո, թե ետ կոպեկի համար հորը գերեզմանից հանող ու ծախողի հետ բան չըռնենք:

ԳԱՐՍՈ—Տո քոռանալու շուն, հորդ թաղելու համար դռնե-դռն ընկած քելեխի փողի էյր ման գալի, յեկար մի վոչխար տվի, փողն եսոր-եսոր ել չես տվել, յես եմ հորս գերեզմանիցը հանում, ծախում, թե դո՛ւ...

ՍԱՔՈ—Ձենդ կտրի, Գարսո, բանը խաբար ես անում. պարտք ուզելու տեղ ես գտել... Դու հո գիտես, վոր ժողովուրդը մեզ հավատացողը չի, թե հավատա, Ոհանին ա հավատալու, ձենդ կտրի, մի ես բանը գլուխ բերենք է...

ԳԱՐՍՈ—Գլուխ բերել, բան չկա, յես ել փող չեմ տալի, թող դա անտերտեր սատկի, անտերտեր ել շան պես հորը գցեն:

ՈՀԱՆ—Մեղա՛ քեզ տեր աստված... Հենց զրուստ են ասում են կոնցոմոնին, թե ժամն ել, տերտերն ել, աստված ել հարուստների ձեռին խաղը ու խաղալիք ա յե... Ե՛սա հու գնում եմ յես ել հավատս ուրանամ:

Տ.-ԲԱՂ.—Ա՛յ մարդիկ, յեկե՛կ եք իմ տուն, բարով եք յեկել, ի՞նչ եք կոխվ գցում. ամոթ ա:

ՈՀԱՆ—Ամոթ ա հա, ամոթ ա. քեզ համար ամոթ չի... Բան եր, ասեցինք, անում ե՞ս, թե չե՞, գործակալի մոտ ես գնում, թե չե՞...

Տ.-ԲԱՂ.—Ախր՛ր...

ՈՀԱՆ—(Տեղից վեր է կենում. գայրացած) Ախրը—չո՛ւ, ի՞նչ ախրը...

Տ.-ԲԱՂ.—Ախրը ա՛յ մարդիկ, մի համբերություն ունեցե՛ք, ասեմ խոսքս յետով զարկեցե՛ք գործակալի մոտ է...

ԳԱՐՍՈ և ՍԱՔՈ.—Ա՛սա, ասա:

Տ.-ԲԱՂ.—Ախրը ետ վոր զարկում եք, ո՛ւմ մոտ եք զարկում. գործակալ կա, վոր զարկում եք:

ՈՀԱՆ—Վո՛նց թե չկա, բա մեռել ա...

Տ.-ԲԱՂ.—Մեռել չի, համա մեռնելուց վտտ բան ա արել:

ՍԱՔՈ—Դե ասա, ել մի յերկարացնի: (Բաղդասարը հանդիսավոր կերպով ակնոցներն ուղղում է, վերցնում լուսնի յիվ կարդում):

Տ.-ԲԱՂ.—Դե, ահանջ արե՛ք, տեսե՛ք ի՞նչ ա գրած: (Կարդում է).

«Նամակ խմբագրության»

«Յես, Հարություն Տեր-Մարությանս, վոր քսանհինգ տարի քահանա յեմ յեղել, իսկ վերջին տարիներս ել գործակալ, սորանով հայտարարում եմ, վոր աստվածը, քրիստոսը և սրբերը բոլորը հնարովի, շինծու բաներ են. զրանք հնարել են հոգևորականները և հարուստները նրա համար, վոր տգետ ժողովրդին ու միամիտներին խաբեն: Ամբողջ քսանհինգ տարի յես խաբել եմ ժողովրդին գոյություն չունեցող զրախտով ու դժոխքով, հրեշտակներով ու սատանաներով. խաբել եմ քարոզելով, թե իբր արեք, լուսինը, յերկիրը կայծակն ու ամպերը աստծու ստեղծածն են: Այժմ խորհրդային իշխանությունն իմ աչքերը բացեց: Յես հայտարարում եմ, վոր այդ բոլորը սուտ են: Յես ինձ հայտարարում եմ անաստված, հանում եմ քահանայական զգեստս, խաչի ու ավետարանի տեղ ձեռքս եմ առնելու գութանի մաճն ու մանգաղը: Թող մյուս քահանաները հետևեն իմ որինակին: Այսուհետև յես մոշվելու յեմ Հարություն Մարությանց:

(Ամենք շվարած նայում են իրար: Պաշկեր):

ԳԱՐՍՈ.—Հարուժյուն Մարուժյանց... Ա՛յ, քու հերն անիծվի, Մարուժյանց... քո Մարուժի թոռը...

ՍԱՔՈ.—Մարուժյանց չե, Ավագակ Ավագակյանց...

ՈՀԱՆ.—Հիմի հաստատ գրած ամ ետ ամենը, թե սարքովի բան ա...

Տ.-ԲԱՂ.—Գրած ամ... տպած ա, տպած... Ուրիշ «նամակ խմբագրության»-ը մանր տառերով են տպում, սա հենց մեծով ա տպած:

ԳԱՐՍՈ.—Սուտ ա, սարքած բան ա, ետ գաղեթը բալչիկի գաղեթ ա, մեջն ինչ-վոր գրում են, դիփ սուտ ա, հնարովի, սարքովի:

Տ.-ԲԱՂ.—Ձեք հավատում, ախպեր, առեք դուք ել կարդացեք:

ՍԱՔՈ.—Կարդամ, չե, չե, մի պաչեմ դնեմ ճակատիս մենակ ետ ա գրած. բա գրած չի, թե ետ Մարուժյանց շունը վոնց եր մի չհաս պսակի համար հիսուն մանեթ առնում...

ԳԱՐՍՈ.—Բա գրած չի, թե մի քյասիբի մեռել չորս ուր հոտում եր իր տանը, ու ետ ավագակի տղա ավագակը չեր թաղում, թե ինչ ա, փողը քիչ են տալի...

Տ. ԲԱՂ.—Ձե, ետ ասածներդ գրած չի, համա հրես մեր գեղիցը մի փիս բան ել կա գրած:

ՍԱՔՈ.—Ի՞նչ կա, ո՞վ ա գրել...

ԲԱՂ.—Թե ով ա գրողը, հայտնի չի, ստորագրած ա — «Թղթակից բատրակ», համա Գարսոյին շատ անպատիվ են արել:

ԳԱՐՍՈ.—Ի՞նչ Գարսո, ի՞նչ...

ԲԱՂ.—Հա, քեզ. ա՛յ, հրես գրած — «Վաշխառու Գարսոն»:

ՈՀԱՆ.—Կարդա, կարդա, մի իմանանք ինչ ա գրել:

ԳԱՐՍՈ.—Քեֆդ եկավ, հա, քավթառ, քու սրտիցն ա խոսում:

ՈՀԱՆ.—Գավագանս հրես քաջալ գլխիդ վոր կտրեմ, են վախտը կիմանաս սիրտը (Ուզում է հարձակվել):

ԳԱՐՍՈ.—Տո, թող մի ետ շանը...

ՍԱՔՈ.—(Միջամեկով) Ի՞նչ եք իրար ուխտ կոծում, վեր ընկեք տեղներդ:

ԳԱՐՍՈ.—Տո, չես տեսնում ես քավթառն ել ա բալչիկ դառնի, թող մի հոգին կրնկովը հանեմ ե... Ինչ ունեմ չունեմ դիփ ջուրը կածեմ, փողի սեղավով կխեղդեմ սուգն ել, զակոնն ել...

ՈՀԱՆ.—Կամաց, կամաց... են վախտերն անց կացան, վոր դատավորը կաշառք եր ուտում:

ՍԱՔՈ.—Ոհան-ապեր, դու յեկ ես խարար ըլել, հա: Չըլի՞ կոնցոմոլ թոռներդ քեզ հեղափոխել են:

ՈՀԱՆ.—Իմ կոնցոմոլ թոռները դրա աչքի լիսը հանեն: Յես մի հավատացյալ մարդ եմ, իմ հալալ աշխատանքին, համա հրեդ դրա պեսերի արարմունքը, վոր տեսնում եմ, յես ել եմ հեղափոխվում: Իմ ուզածն ինչ ա. ասում եմ հաստատ համոզվեմ, թե գործակալի գրածը սուտ ամ, թե դորթ. դրա համար եմ ուզում, վոր մեր գեղից գրածն ել կարդա, վոր հավատամ, թե Գարսոյի մասին դուք բան գրած ըլի, կհավատամ, վոր գործակալի նամակն ել ա հաստատ:

ԳԱՐՍՈ.—Ձեմ թողի, վոր կարդա:

ՈՀԱՆ.—Թե սխտոր չես կերել, բերնից խի՞ յա հոտ գալի...

ՍԱՔՈ.—Կոխվը թողեք: Տիրացու Բաղդասար կարդա:

ԲԱՂ.—(Կարդում է) — «Թղթակցություններ» — «Վաշխառու Գարսոն» —

«Մեր գյուղում կա Գարսո անունով մի վաշխառու, վորը շահով սրան-նրան փող է տալիս: Յերկու տարի սրանից առաջ, նա հինգ մանեթ է տվել մեր համագյուղացի Արսեն Սարգսյանին: Սարգսյանը...

ՍԱՔՈ.—(Ընդհատելով) Սարգսյանցն ո՞վ ա...

ԲԱՂ.—Լոշտականց Արսենն ա, ելի: (Շարունակում է) «Սարգսյանը յեր-

կու տարվա ընթացքում, շահի տեղ—վեց որ ձրի աշխատել ե Գարսոյի համար...

ԳԱՐՍՈ.—(Ընդհատելով) Սուտ ա. ոխտն որ բան ա արել, իրան հալալ հախն առել:

ԲԱՂ.—(Շարունակում ե) «չորս հալ ե տվել Գարսոյին, մի փութ լոբի, ե պարտքը դեռ ելի մնում ե պարտք: Գարսոն վեց ամիսը մի անգամ մուրհակը փոխում ե շահին-շահ վրեն գալով՝ հինգ մանեթը շինել ե տամսեւթ մանեթ: Համապատասխան մարմինները թող ուշք դարձնեն ե բատրակ Արսենին ազատեն նրա ճանկերից: Թղթակից բատրակ»:

ԳԱՐՍՈ.—(Ձայնացած խոլում ե բերքը լեղ պատռում) Յես քու գրողի...

ՍԱՔՈ.—Չուր ես պատռում, հո ետ մի հատը չի, հաղարներով են տպում. հիմի սաղ աշխարհն իմացել ա, պրծել: Ոհան-ապեր, վեր կաց գնանք, ել մեր բանը գլուխ չեկալ:

ՈՀԱՆ.—Ձե, ախպեր, ել յես ձեղ հետ գալիս չեմ. դուք գնացեք, ձեր ճամբեն ուրիշ ա, իմն ուրիշ, յես ճամբես ծռեցի...

ԳԱՐՍՈ.—(Խառն ծիծաղով) Հն, հն, հն... Գնա կոմունիստ դառ, յա-չեյկա մտի, կոնցոմոլ գրվի... (Սառն ու Գարսոն դուրս են գնում):

ՏԵՍԻՒ 4

ՈՀԱՆ յեղ ՏԻՐԱՅՈՒ ԲԱՂԴԱՍԱՐ

ՈՀԱՆ.—(Մտադրաղ) Տիրացու:

ԲԱՂ.—Համամե:

ՈՀԱՆ.—Խելքդ ինչ ա կտրում ես բաներիցը:

ԲԱՂ.—Վոք բաներիցը:

ՈՀԱՆ.—Ա՛յ, ետ գործակալի գրածիցը:

ԲԱՂ.—Ի՞նչ պտի կտրի. ժողովուրդն ել ժամ չի գնում, նա յեղ տեսել ա, վոր ինքն ել չի կարում ապրի, մարդատեղ չեն գցում իրան, ձայնագուրկ են արել, փարաջեն հանել ա, ելի...

ՈՀԱՆ.—Բա Բրիտոսը, աստոծը...

ԲԱՂ.—Ե՛... Ոհան ապեր, դե, ինչ ասեմ, Բրիտոսն ու աստվածն ել, Բրիտոսն ու աստված են, ելի...

ՈՀԱՆ.—Խի՞ չեն քարե կարկուտ վեր ածում անհավատների գլխին:

ԲԱՂ.—Յեսքամ:

ՈՀԱՆ.—Բաս ուրեմն կոնցոմոլին դրուտ են ասում ելի, թե Բրիտոսն ու աստված չկա:

ԲԱՂ.—Յեսքամ:

ՈՀԱՆ.—Բա սրբերն ու ավետարանը սուտ են, ելի:

ԲԱՂ.—Յեսքամ:

ՈՀԱՆ.—Ի՞նչ ես «յեսիմ, յեսիմ» անում, ուրիշ ջուղար չունեն, թե քու միտքն ել ա իմիս պես պղտորվել...

ԲԱՂ.—Ել ի՞նչ ջուղար տամ, ինքդ աչքովդ տեսում ես, ելի: (Ներսե մեկում սիրացու Բաղդասարի հարսը—Ջավահիրը):

ՏԵՍԻՒ 5

ՆՐԱՆԲ յեղ ԶԱՎԱՀԻՐ

ԶԱՎԱՀԻՐ.—(Ձկնաշելով Ոհանին) Մի հանդես եր, մի թատրոն եր, մի թամաշա յեր հայրիկ ջան, մի թամաշա...

ԲԱՂ.—Սուտ, մարդ կա:

ԶԱՎԱՀԻՐ.—Վա՛յ, Ոհան պապն ե: Ձերոնք ել եյին ենտեղ, դիփ. դիփ. սաղ գեղը... Ժամը դմբումբում եր:

ՈՀԱՆ.—Ձավահիր ջան, ի՞նչ արին. ասեցին մեյմուն են պար ածելու:

ԶԱՎԱՀԻՐ.—(Ծիծաղելով) Ի՞նչ մեյմուն, պապի ջան... Ձեր Արտոն միտինգը բաց արեց, վողջույնի ճառեր ասեցին. յեկեղեցին ինչպես սիրուն զարդարել են, Լենինի պատկերը կախել:

ՈՀԱՆ.—Բա ժողովուրդը տուր ու խոսք ասեց...

ՋԱՎԱՀԻՐ.—Ժողովուրդն ենպես ուրախ եր, ենպես ծափ եր տալի, կոմսոմոլին գովում... (Դրսից—հեռվից լսվում են խառը յերգեր, վառ յերգում են հանդիսից ցրվողները—«Մեճ դարբիններ եմ» յեվ այլ հեղափոխական յերգերից կտորներ): Ժողովուրդը նրանց հետ ա, մեզ հետ ա, մեզ հետ, պապի ջան, յես ել եմ կոմսոմոլ գրվում, յես ել... (Ներս ե մտնում Յողիկը):

ՏԵՍԻՍ 6

ՆՐԱՆՔ յեվ ՅՈՂԻԿ

ՅՈՂԻԿ.—Պապի ջան, արի գնանք տուն, տատն ասեց, վոր եստեղ ես:

ՈՀԱՆ.—Գնանք, բալա ջան, գնանք: Տիրացու Բաղդասար ներողություն կանես ավել-պակաս գլխացավանքի համար, մեր բանը գլուխ չեկավ:

ԲԱՂ.—Վոչինչ, Ոհան-ապեր, աշխարհի բան ա, ես ել կանցնի...

ՅՈՂԻԿ.—Ի՞նչը կանցնի, տիրացու. խորհրդային իշխանությունը, թե կոմսոմոլը: Կանցնի ու դու յել տեր-տեր կդառնաս, ժամը քեզ համար ենք զարդարել... Ժանգոտած ավետարանի թուղթ. .

ՈՀԱՆ.—Գնանք, ա՛յ վորդի, ի՞նչ ես մարդուն իրան տանն անպատիվ անում... Տիրացու ջան նեղանալ մի:

ԲԱՂ.—Ոհան ապեր, վոչինչ, ջահել ա, խ... յես նեղանում: (Ոհան յեվ Յողիկ դուան մոս):

ՅՈՂԻԿ.—Ջահել ա, բաս, ջահել ա, խելոք չի կտրում. մենք ձեզ պես-ների հետ հալա գործ կունենանք: Զավանիր իզուց չմոռանաս, շուտ յեկ, իրիկունը գոնեաց խառը նիստ ե:

ՋԱՎԱՀԻՐ.—Լավ: (Ոհան յեվ Յողիկ դուրս):

Վ. Ս. ՐԱԳՈՒՅԷ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0332455

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ

f 974

27430